

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев1 34/2023
24.01.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Јелице Бојанић Керкез, председника већа, Весне Станковић и Радославе Мађаров, чланова већа, у парници из радног односа тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Владимир Стошић, адвокат из ..., против тужене „Политика новине и магацини“ д.о.о. са седиштем у Београду, чији је пуномоћник Споменка Билић, адвокат из ..., ради поништаја решења и враћања на рад, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 3517/18 од 05.02.2020. године, у седници одржаној 24.01.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 3517/18 од 05.02.2020. године.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиле за накнаду трошкова одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 3517/18 од 05.02.2020. године, одбијене су као неосноване жалбе тужиле и тужене и потврђена пресуда Првог основног суда у Београду П1 1212/17 од 09.05.2018. године, којом су поништена као незаконита решења директора тужене и заменика генералног директора тужене број .. од 05.03.2010. године, којим је утврђено да је престала потреба за радом тужиле и решење о отказу уговора о раду број .. од 08.03.2010. године, којим је тужиле престао радни однос, тужена обавезана да тужилу врати на рад у року од осам дана, као и да јој надокнади парничне трошкове у износу од 431.250,00 динара. Одбијени су захтеви тужиле и тужене за накнаду парничних трошкова насталих у другостепеном поступку.

Против наведене правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужиле је поднела одговор на ревизију.

Врховни касациони суд је пресудом Рев2 2072/2020 од 12.11.2020. године, одбио као неосновану ревизију тужене изјављену против наведене другостепене пресуде.

Уставни суд је одлуком Уж 7726/2021 од 06.04.2023. године, усвојио уставну жалбу тужене, утврдио да је пресудом Врховног касационог суда Рев2 2072/20 од 12.11.2020. године повређено право подносиоца уставне жалбе на правично суђење из члана 32. став 1. Устава Републике Србије, поништио наведену пресуду Врховног касационог суда и одредио да тај суд донесе нову одлуку о ревизији подносиоца уставне жалбе изјављеној против наведене другостепене пресуде.

Испитујући побијану пресуду по одредби члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласни РС“ бр. 72/11 ... 10/23), Врховни суд је утврдио да је ревизија неоснована.

У поступку доношења побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју Врховни суд пази по службеној дужности, нити су конкретизоване релативно битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. ЗПП, на коју повреду је ревизијом указано.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља је била у радном односу код тужене на неодређено време на радном месту самостални референт у Одељењу ... – ... сектор. Решењем тужене број .. од 05.03.2010. године утврђено је да је због организационих промена код тужене престала потреба за радом тужиље. Решењем тужене број .. од 08.03.2010. године тужиљи је отказан уговор о раду број .. од 25.12.2007. године. Наведеним одлукама претходило је доношење Правилника о систематизацији послова код тужене од 27.11.2009. године, у складу са којим је тужена објавила обавештење о добровољном социјалном програму којим се позивају запослени из организационих јединица које су укинуте и у којима је смањен број извршилаца да се добровољно пријаве да буду проглашени за технолошки вишак. Од укупно 442 запослена на неодређено време, 75 је дало сагласност за престанак радног односа по Програму за решавање вишка запослених. Тужиља се није јавила по наведеном програму, иако су послови које је обављала Правилником били укинати. Одлуком тужене од 15.12.2009. године формиране су Комисија за примену критеријума за утврђивање вишка запослених и Комисија за примену мера премештаја запослених који су проглашени технолошким вишком на друге послове у друштву. Одлуком о престанку потребе за обављање одређених послова од 01.02.2010. године утврђено је да по Правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији послова од 27.11.2009. године на дан доношења те одлуке код тужене има укупно 372 запослена на неодређено време, да су формиране комисије утврдиле да је престала потреба за радом 18 запослених и да не постоји могућност њиховог премештаја на друге послове, ни могућност преквалификације и доквалификације. Комисије су формиране са обавезом да утврде слободна радна места која ће се понудити запосленима за које је у претходном поступку утврђено да је за њиховим радом престала потреба, као меру решавања вишка, у складу са захтевима и бројем извршилаца из Правилника о систематизацији послова у друштву, те да у случају да више запослених испуњава услове за распоређивање на упражњене послове, рангира кандидате према степену испуњења услова, и ако више кандидата у потпуности испуњава услове за исто радно место, изврши проверу знања и способности у складу са описом послова који су за слободно радно место предвиђени, те да сачини предлог распоређивања запослених на

слободна радна места који доставља генералном директору и заменику. Правилником о систематизацији послова од 27.11.2009. године дошло је до укидања послова самосталног референта у Одељењу ... и још десет послова у ... сектору, а уведено је десет нових послова. На другим пословима није дошло до битне промене, па Комисија констатује да се постојећи извршиоци могу распоредити на нове послове за које испуњавају услове предвиђене Правилником. Комисија је утврдила да су упражњени послови ... координатор/... и ... саветника (заменик шефа одељења). По извештају Комисије за примену мера премештаја запослених Комисија је утврдила да тужиља не испуњава услове предвиђене Правилником о систематизацији послова у склопу потребних радњи у циљу распоређивања запослених који представљају технолошки вишак, на слободне послове. У току рада Комисија је обавестила тужиљу да јој се могу понудити два радна места, тужиља је предала молбу на једно упражњено радно место, међутим, никада није примила одговор, иако се обраћала усмено и писмено члановима Комисије. Тужиља, дипломирани ... за ... се потом обратила директору тужене са молбом за распоред који би прихватила и на радно место за које је потребна нижа стручна спрема, али није примила одговор и обавештење. Правилником о систематизацији послова код тужене укинута је радно место на коме је тужиља радила, али су формирана нова радна места и нови послови за које је тужиља испуњавала услове са својом стручном спремом. Закључење уговора о раду на тим пословима тужиљи тужена није понудила, нити доквалификацију или преквалификацију. У образложењу решења о утврђењу престанка потребе за радом тужиље наводи се да је дошло до организационих промена које имају за циљ рационализацију организације послова и смањење укупног броја запослених, да је престала потреба за радом тужиље, а тужени није у могућности да је премести на друге послове, да јој обезбеди рад код другог послодавца, преквалификацију или доквалификацију, рад са скраћеним радним временом, ни остваривање других права у складу са законом и колективним уговором. Одлуком о престанку потребе за обављањем одређених послова је утврђено на којим пословима је престала потреба и на којим је смањен број извршилаца, па је на основу наведеног престала потреба за радом тужиље. Образложење решења којим је тужиљи отказан уговор о раду суштински садржи исте разлоге као и решење о утврђењу престанка потребе за радом тужиље.

Првостепени суд је на основу овако утврђених чињеница закључио да у назначеном периоду код тужене није било јасних критеријума на основу којих је вршено распоређивање према новом Правилнику о систематизацији послова од 27.11.2009. године, односно тужиљи је била ускраћена могућност да јасно и недвосмислено буде обавештена о стварним и реалним разлозима због којих јој је отказан уговор о раду. Пропуштањем да тужиљи понуди распоређивање на упражњена радна места, без јасних критеријума за таква распоређивања, те чињеницом да су у решењима наведени паушални разлози због којих је тужиља проглашена технолошким вишком, повређена је процедура доношења решења, па је тужбени захтев основан.

Другостепени суд је прихватио изложено правно становиште и разлоге у погледу основаности тужбеног захтева који је изнео првостепени суд оценивши да је тужена имала обавезу да донесе Програм решавања вишка запослених у складу са члановима 153. и 155. Закона о раду јер су технолошки вишак представљала 93 запослена којима је престао радни однос и то 75 запослених којима је отказан уговор о раду са исплатом стимулативне отпремнине и 18 запослених којима је отказан уговор о раду уз исплату отпремнине, али не стимулативне, који нису дали сагласност. Заузео је становиште да је свим запосленима радни однос престао по истом основу, отказом

уговора о раду од стране послодавца као технолошком вишу и да је зато небитно то да ли је један део њих добровољно прихватио да буде проглашен за технолошки вишак уз исплату стимулативне отпремнине, а други није, због чега се они морају посматрати у укупном броју. Последица тога је да су побијана решења тужене донета незаконито супротно члану 179. став 1. тачка 9. Закона о раду.

По становишту Врховног суда, у конкретном случају тужена као послодавац није била у обавези да донесе Програм решавања вишка запослених на основу члана 155. Закона о раду, код утврђења да је услед технолошких, економских и организационих промена престала потреба за радом запослених на неодређено време чији је број био мањи од 30 запослених у оквиру периода од 30 дана, односно мањи од 20 запослених за период од 90 дана, као минимума прописаног на основу члана 153. Закона о раду. Ово из разлога што се позив за добровољно проглашење технолошким вишком уз исплату стимулативне отпремнине који је прихватило 75 запослених није односио само на запослене који су распоређени на пословима обухваћеним организационим променама код тужене, већ су за ту опцију могли да се одреде сви запослени независно од тога на којим пословима раде. Програмом решавања вишка запослених од 28.12.2009. године као вишак је утврђено 75 од укупно 442 запослена и једини критеријум за одређивање вишка је било добровољно изјашњавање, а као једини начин решавања вишка био је предвиђен престанак радног односа уз исплату стимулативне отпремнине.

Према томе, Програм се заснивао искључиво на принципу добровољности свих запослених, међу којима су се могли наћи и запослени који нису били на пословима обухваћеним организационим променама. Број запослених који су иницијално проглашени вишком (њих 75) није био у директној вези са изменом систематизације услед организационих промена реализованих одлуком тужене од 01.02.2010. године, које се огледају у укидању појединих послова и смањењу броја извршилаца на појединим пословима, због којих је престала потреба за радом 18 запослених који нису могли бити премештени на друге послове. Зато они нису морали бити посматрани у укупном броју, па следом тога није постојала ни обавеза тужене да донесе програм решавања технолошког вишка уместо одлуке од 01.02.2010. године, имајући у виду одредбу члана 153. Закона о раду. У том смислу се Уставни суд изјасно у одлуци донетој у овој правној ствари, у којој се позива на своје раније донете одлуке Уж 4590/2013 од 17.11.2016. године и Уж 9002/17 од 25.04.2019. године.

Међутим, Врховни суд налази да одсуство обавезе доношења Програма решавања вишка запослених код тужене не значи да одлука о отказу уговора о раду може бити последица самовоље, већ је послодавац и у тој ситуацији када престане потреба за обављањем одређеног посла био дужан да примени одговарајуће критеријуме који ће дати одговор на питање ко од запослених представља технолошки вишак. С тим у вези, тужена је имала обавезу да изложи конкуренцији све запослене који су проглашени за технолошки вишак по основу укидања радних места, а које је потом распоредила на друга радна места на десет нових послова који су уведени у ... сектору Правилником о систематизацији послова.

Чињенично је утврђено да је Правилником о систематизацији послова од 27.11.2009. године дошло до укидања послова радног места тужиле и још десет послова у ... сектору, али да је истовремено уведено десет нових послова, као и да је Комисија која је оформљена ради утврђења за чијим радом је престала потреба на

основу критеријума из члана 38. – 42. Општег колективног уговора, у складу са одлуком од 15.12.2009. године, тужиљу обавестила да јој се могу понудити два радна места. Тужиља је предала молбу за једно понуђено упражњено радно место, међутим, одговор на своју молбу није добила, већ је спорним решењима утврђено да је престала потреба за њеним радом и отказан јој је уговор о раду. У конкретном случају не само тужиља, већ и други запослени су били у ситуацији да се распоређују на десет нових послова у ... сектору и на другим пословима на којима према извештају Комисије није дошло до битне промене. Комисија за примену мера премештаја запослених који су проглашени вишком на друге одговарајуће послове у друштву је формирана са обавезом да утврди слободна радна места која ће се понудити запосленима за која је утврђено да је за њиховим радом престала потреба и да у случају да више запослених испуњава услове за распоређивање на упражњене послове, рангира кандидате према степену испуњења услова и изврши проверу знања и способности у складу са описом послова који су за слободно радно место предвиђени, те да сачини предлог распоређивања запослених на слободна радна места који доставља генералном директору и заменику. Према садржини спорних решења не произилази да је у односу на тужиљу био тако спроведен поступак, односно да је упоређивана са другим запосленима који су распоређивани на нова радна места и на она која је Комисија сматрала да није дошло до битне промене. Тужена је морала применити критеријуме који ће дати одговор на питање ко од запослених представља технолошки вишак, те да му се, с обзиром на то, не може обезбедити други посао, из чега последично следи отказ уговора о раду. Из изнетих разлога, побијана решења донета су противно члану 179. став 1. тачка 9. Закона о раду пошто тужена иако је прописала критеријуме и спровела процедуру за премештај запослених, у односу на тужиљу која је прихватила нове послове, није донела решења у којима је навела разлог зашто њено прихватање понуде није уважено и закључен уговор о раду за то радно место, односно зашто управо она представља тзв. технолошки вишак.

Из изнетих разлога, наводи ревизије тужене о погрешној примени материјалног права не могу се прихватити.

Како трошкови одговора на ревизију не представљају трошкове потребне ради вођења парнице, то је о њима одлучено као у ставу другом изреке на основу члана 154. став 1. ЗПП.

Из изнетих разлога, на основу одредбе члана 414. став 1. ЗПП, одлучено је као у ставу првом изреке.

**Председник већа - судија
Јелица Бојанић Керкез,с.р.**

**За тачност отправка
заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**